

# A KÍSÉRLET

Kulturosok egymás közt csak így emlegetik. Kulturosok, akiknek nyelvét, ha megoldja a bizalom, fölpanaszolják, mennyi gond, vesződség, temérdek izgalom, hogy az egyszerű munkás is beüljön az irodalmi ankktra, könyvet vegyen a kezébe, uram bocsá, eljusson néhanapján a színházba, vagy megálljon a festmények előtt, hisz nekik szövegtek fel a kultúrteremben.

Es akkor jönnek a miértek. Mi értelme a kultúrát föltaláló nagy-nagy buzgalomnak, ha a beszerzetteket nemigen érdekli, ha arra jó csupán, hogy a brigádok kipipálják, a részvétel formális, az unalom lusta darazsai zümmögnek a fejekben. Mit érnek a jelszavak, ha a szocialista brigádmozgalom három kívánságából csak elnéző tündér méltányolná a harmadikat, mit érnek a jelszavak, ha a vállalás nem önkéntes. Az üzemi kulturosok naponta szembenéznek a tyúk vagy tojás dilemmájával: mi teremjen előbb hát, az igény vagy a kínálat, az „éhe a szépnek” vagy a szép.

Aligha vitás, akik megtanultak már szocialista módon élni és dolgozni, csak maguktól vállalták a harmadikat: művelődni. A szorgalomra, az egyéni kedv föltartatlan energiáira számít a kísérlet is. Nem verték nagy-dobra, egyelőre csak kiemelt vállalatoknál indította útjára tavaly áprilisban az MSZMP KB agitációs és propaganda-bizottsága. A szocialista brigádok művelődési tevékenységének új, kísérleti rendszerére fogalmaztak meg irányelveket, lévén, hogy a brigádmozgalom kiterjed a munkásosztály többségére (85 százaléka), egymillió 300 ezer tagjából félmillió fiatal, az ifjúsági szocialista brigádkban 300 ezren dolgoznak, s „a mozgalom fejlődése nem mentes a problémáktól”. Nevezetesen: „a gyakorlatban nem valósul meg a harmas célkitűzés egysége, a művelődési tevékenység háttérbe szorul. Csak a brigádok egyharmada tesz állandó erőfeszítéseket művelődési színvonalának emelésére”. Általános elvként leszögezik az irányelvek: a korábban formális vállalások laza keretei helyett „az egyén, a brigád sajátos helyzetét kell figyelembe venni, előtérbe helyezni az egyéni vállalásokat, biztosítani a brigádok szervezett patronálását, és a mechanikus pontrendszer helyett a megfogalmazott célokat és az azok jegyében végzett művelődési tevékenységet kell minősíteni”.

A kísérletet egy esztendőre meghirdették az Öntödei Vállalat szegedi gyárában is, ahol a szocialista brigádokban csak fizikai munkások dolgoznak. Mondani sem kell, nehéz munkával keresik a kenyérüket. És a nehéz testi munka meg a szellemi igénybevétel mintha a kézzel fogható valóság és a művelődési óhajok legszele ivére feszülnének. Izgalmas volt bejárni a „távolságot” Szóke Lászlóné oktatási felelőssel. Mert kiderült, örömmel vágtak neki, megtisztelőnek

éreztek, sőt némileg megelőzték, hiszen hasonló vállalatokon már korábban töprengtek. Vagyis az irányelvek szelleme nyitott kapukat talált az öntödében.

Egy esztendő, a kísérlet meghirdetése óta, nem idő, viszont elegendőnek látszik tájékozódni, mint turisták az első pihenőpadnál, visszazénni, merre is indultak. Már az első tájékoztató megbeszélésen (elhívták az üzemet és a brigádok vezetőit, a brigádpatronusokat, a Juhász Gyula Művelődési Központ előadóit) elhatározták: szigorúan önkéntességi alapon szervezik. A brigádvezetők is így adták tovább, eszerint döntöttek a tagok, nem kötelező, ám aki vállalja, s amennyit vállal, becsületből teljesíti. Visszaigazolt hét brigád (az összesnek fele), 70 dolgozó a 480-ból, többségében férfiak, még csak nem is a legfiatalabbak, akadnak köztük 25 évesek, de jó ötvenesk is. A szervezésre munkacsoport alakult, föl-mérték, a jelentkezett brigádtagok mivel töltik el a szabad idejüket, és mit csinálnának szívesen. A kérdőívek várhatóan bizonytalan, szürke képet adtak: általában olvasgatnak, tévét néznek, kerécszédnek, a nők kézimunkáznak, s tulajdonképpen tanácstalannak, mit is vállaljanak. Utibeszámolókra, külpolitikai előadásokra kíváncsiak, közvetlenül a munkaidő után szívesen beülnek vidám műsorra, vagy beszélgetni szívesekkel — jöhet bármi, csak ide, az üzembe, ne kelljen elmenniük.

Az igény, mondhatni, típusos. A szocialista brigádoknak biztosított kedvezményes színházbérletekből vásároltak 15-öt, többnyire kollektíven, mindig más megy vele. Tiplukusnak tűnik az is, hogy az üzemen — immár a hét brigád vállalatára fölépített — idei közművelődési terve fő feladatként az oktatást jelölte meg. Nem lebecsülendő, hiszen már az sem hétköznapi, hogy ilyen nehéz fizikai munkakörben a betanított és segédmunkások között egy sem akad, akinek hiányzik az általános iskola (csak tavaly 45-en fejezték be). Ugyanakkor kísért a vesztély, jó néhány a tanulásra szűkítenék a művelődési tervet, pedig most többről van szó. Az állami és a politikai oktatás, a különböző tanfolyamok rendszere így is a részfeladatok javát tette ki, s a hozzá társult ismeretterjesztő-kulturális program egyelőre szolid kiegészítőnek látszik (külpolitikai fórum, kertbarátok köre, előadások az orvostudomány és az úrkutatás témáiról, zenés klubdelután Szeged irodalmi örökségéről, végül az elma-

radhatatlan brigádvetélkedő, mert amiképpen a szocialista brigádmozgalom is versenymozgalom, a tét, a szellemi torna izgalma fűti a becsvágyat, a föl-készülési időt hasznos önműveléssel tölthetik el).

A kísérletet tehát óvatosan kezdték. Szerényen, de teljesíthetően. Egy női csapat, a Hámán Kató szocialista brigád közös vállalása például nem szűlt egyébre, mint rendszeres könyvtárlátogatásra, olvasásra, s az egyéni tervekben sem patakzott több óhaj: Takács Jánosné ismeretterjesztő előadásokon, Varga Sándorné politikai továbbképzésen vesz részt, Kovács Ilonka beiratkozik a zseppirodalmi könyvtárba stb. Konkrét — és értékelhető vállalások. A lényeg: a szabad idő kulturált eltöltése, a művelődés lassan-lassan szokássá váljék.

Hogy valami elkezdődött, bizonyítja, az üzem vezetői is megkülönböztetett figyelemmel kísérik: feladatuk kapták az osztályvezetők, s a brigádok legutóbbi értékelésénél már alaposan számba vették, miként feleltek meg a harmadik követelménynek. Ami persze jótékonyan hat az ügyre, mert újabb kollektívák jeleztek, részt vennének a kísérletben (egyikük például benevezett a Munka és műveltség vetélkedőre, megnyerte, eljutott a megyei döntőbe — ezt a brigádot már aligha kell meggyőzni).

Ami a kísérlet egy esztendője hozott — a szemléletváltozásban mérhető igazán. A brigádvetélkedésen azóta két napirend mindig szerepel: a társadalmi munka és a művelődés. (Mert az öntödei rendkívüli társadalmi munkát végeznek, oda-bent a tanműhely után most új alumíniumcsarnokot építenek, a gyáron kívül meg iskolákat patronálnak, nyugdíjas dolgozóikat segítik.) Mostanában azon fáradoznak, hogy a brigádokon belül is legyen valaki, belső motor, szervezni, összefogni a művelődési tevékenységet. Szocialista szerződést kötöttek a zeneművelődési főiskola szegedi tagozatának növendékeivel (hogy milyen haszonnal, még a jövő zenéje), de a Bartók és a Juhász Gyula művelődési központtal már kapcsolatban léptek, egy-egy izgalmasnak ígérkező rendezvényre elő-sőbbbségi jogot élveznek.

Művelődésügyben a kis lépések diplomáciája: jó tanácsadó. Kiváltképp, ha a fokozatosság elvét — az ügy szellemében — ébren tartják, okosan vigyázzák.

Nikolényi István

# Egészségügyi ankkét

Dr. Vilmon Gyula professzor halálának 10. évfordulója alkalmából tudományos ülést rendezett tegnapi, pénteken a Szemészeti Klinika előadótermében a Magyar Egészségügyi Szervezők Tudományos Egyesületének délkelet-magyarországi szekciója, és a Szegedi Orvostudományi Egyetem egészségügyi szervezési intézete.

Megnyitót dr. Berencsi György egyetemi tanár, az orvosgyógyászat oktatási rektorhelyettese mondott. Az ankktra eljött dr. Aczél György egészségügyi miniszterhelyettes és dr. Vidosfalvy Magda, a Magyar Vöröskereszt főtitkárhelyettese. Megjelent Szabó G. László, a Csongrád megyei tanács mb. elnökhelyettese és Szántó Tivadár, az MSZMP Szeged városi bizottságának osztályvezetője is. Dr. Vilmon Gyulának, a SZOTE Egészségügyi Szervezési Intézete alapítójának tudomá-

# Panasz kontra panasz

Meghatóan rendese, vagy javíthatatlan gonosztevők a szegedi buszsofőrök? Glóriás szent, vagy rossz indulatú pokolfajzat valamennyi buszon közlekedő szegedi? Nyilvánvaló, hogy ez a fehér-fekete osztályozás, ez a vagy-vagy szembeállítás merő képtelenség, s különben is, nézőpont kérdése, hogy milyennek ítéljük egymást. Meg attól is függ, persze, mennyire vagyunk igazságosak.

Az a fiatalember, aki egy járatkimaradás miatt a következő kocsit teljesen véletlenül vezetőjére támadt dühödten a 11-es vonalon, aligha nevezhető tárgyilagos, anyagi léleknek a kormánykeréktől nézve, jóllehet, azért volt szörnyen ideges, mert nem akart elkésni a munkahelyéről. De az a tizipzilonos is hiába vár megbocsátó csókot attól a nagymamától, akinek unokáját a hátsó ajtó közé szorította, pedig esküdni mert volna, hogy már nem látott leszállni készülődőt a visszapillantó tükörben. Ilyenformán a perlekedés lassacskán mind hangosabbá válik, és már-már állandósul. „Mi, utasok, ki vagyunk szolgáltatva a sofőr urak kénye-kedvének” sommaz könnyelműen az, aki Újszegedről időben el akar jutni a gumigyárba, de késik a járat. „A tisztelt utas azt hiszi, csinálhat a kocsiban, amit akar, s ha szólnak neki, még neki áll följebb” — általánosít gúnyosan az egész napi munkától fáradt és kedvetlen Volán-alkalmazott.

Hogyan lehet itt igazságot tenni? Legutóbb illetékes fórum próbált választ adni erre a kérdésre. Ráférne a bírálattól néhány arrogáns buszvezetőre — vélte az egyik föl-szóaló, Nevelni kellene a szegedi utazóközönst a kulturált közlekedésre — adták vissza a lapot a másik oldalról. És voltaképpen igazuk van nekik is. Mindkét félnek „csak a szépre emlékezve”, több türelmet, megértést és udvariasságot kellene tanúsítania, s valóban civilizált emberekhez

méltoán, elásni a csatabárdot. Nem úgy persze, hogy az utas mindenbe belenyugodva, ráhagyja, ha kimarad egy járat, s nem oly módon, hogy a vezető valóban eltűri a fagyallatozást vagy a rongálást is a kocsiban. Azt mondják, a buszsofőrök többsége igazán előzékeny, akár járt lehetne aprítani a hátukon, olyan békés természetűek — a kötözködő, molesztáló utas azonban őket is képes kiborítani. Es az idős asszony, aki — úgymond — imájába foglalja az őt megváró, sőt a kocsira feleslegi sofőrnek a nevét, holnap bizonyosan káromló levelet is képes írni, ha nehézkes mozgása miatt úgy dörrenék rá a vezetőfülkéből, hogy „szedjük a lábunkat, nyanya”.

Elhangzott olyan vélemény is az említett fórumon, hogy rendben van, normális dolog mindenféle kétségkíván-ság, a Volán azonban mégiscsak szolgáltatóni vállalat, elsősorban neki kellene a lakosság kedvében járnia, és nem fordítva. Az utazóközönst ugyanis bajos dolog lenne leváltani, ellenben attól nem roskaDNA össze a világ, ha a feladatát csakugyan pocsekül végző kocsivezetőtől megszabadulna a cég. Hát persze — vágják rá —, ahogyan azt Mórickerk elképzele! Mint legtöbb munkahelyen, a Volánnál is létszám-gondokkal küszködnek, s örülnek, ha tartani tudják az embereket. Nem a pénz kicsi, hiszen egy buszsofőr annyit is kereshet, mint a városi tanácselnök. Hanem a munka nehéz. Az egyre zsúfoltabbá váló, utlézárásokkal nehezített városi forgalomban rendszeresen helytállni, figyelni, mindig sielő emberekkel törődni — ez nem gyerekjáték.

Vannak, akik pénzért csinálják, de olyanok képezik a többséget, akik inkább szakmaszeretettel. Ez utóbbiak megértésére számít a türelmes, józan itéletű utazóközönst is, a valóban kulturált közlekedés érdekében.

F. N. I.

# Egy vizsgálat lezárása

Közönst az orvosoknak

Szokatlan szövegű meghívóra telt meg tegnapi délután a zákányszéki művelődési ház nagyterme: „egészségügyi záróbeszélgetésre” hívták a hat év óta tartó rendszeres szűrővizsgálatok résztvevőit. Tóth Szilveszterné községi tanácselnök köszöntöje és dr. Nemes János megyei tífingondozó intézeti igazgató bevezetője után dr. Miskovits Gusztáv, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem tífingodgyászati klinikájának professzora foglalta össze a szűrővizsgálatok tapasztalatait. Részt vett a beszélgésen dr. Aczél György egészségügyi miniszterhelyettes, dr. Koncz János, a megyei pártbizottság titkára, Szabó G. László, a megyei tanács mb. elnökhelyettese, Jáhni László, a járási pártbizott-

ság első titkára, dr. Kiss Imre, a járási hivatal mb. elnöke és dr. Kulka Frigyes, a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektorhelyettese is. Dr. Rózsa József, dr. Nemes János és dr. Kovács Júlia nevét említette először a professzor, akik a jól kiépített tífingondozói hálozat vezetőiként fölvetették 1970-ben, hogy felkészült szakemberek bevonásával az országban egyedülálló vizsgálattal kezdjenek Zákányszékben. Rettegett népbetegségünk, a tífingodgyászati sikerült visszacsorítanunk, van energiánk más légzőszervi betegségekre is figyelni. A zákányszékiek vállalták, türellemmel viselték az évenként háromszor ismétlődő szűrővizsgálatokat, közvetlen kapcsolat alakult ki a vizsgáló orvosok és a falu lakói között. Több mint egymillió adat gyűlt össze, ezek feldolgozása számítógépekkel is sok időt vesz igénybe. Any-nyl máris elmondható, hogy jók jártak a zákányszékiek, hiszen a légzőszervi megbetegedéseket legtöbbször nem vesszük észre, nem érezzük betegnek magunkat, orvosi beavatkozás, gyógyszeres kezelés nélkül viszont súlyos bajok forrasaivá lehetnek.

A beszélgés során sokan mondtak köszönstet az orvosoknak. Volt köztük olyan is, hallottuk a felszóalásokból, aki először föl-leseges zaklatásnak vette az orvosok

érdeklődését és vizsgálatait, most viszont a legöszintébb hálával adozik érte. Makra Antal, Lovjáh Ferenc, Engi Imre, Horvát Józsefné, Kazsi Istvánné, Csányi János, Sándor Ferenc szavaihoz — valamennyien a vizsgálat alanyai voltak — csatlakozott föl-szóalásában a miniszterhelyettes is.

— Jól esett hallani — mondotta —, ami az orvosok munkájáról itt elhangzott, bizalom sugárzik az egyszerű szavakból. Hasznos volt a vizsgálat azért is, mert az összegyűjtött adatokból levonható tudományos következtetések az egész ország orvosi ellátásához szolgáltathatnak döntő érveket, és feltehetően más nemzetek is tanulhatnak belőle.

A szűrővizsgálatok zárul-tak csak le Zákányszéken, a kezelés természetesen tovább tart, elsősorban a tífingondozó intézetek közreműködésével. Nem szakítja meg azonban a budapesti orvostudományi egyetem sem a kapcsolatot Zákányszékkel, évenként egyszer ezután is találkoznak a klinika orvosai a betegekkel, és remény van arra, hogy néhány év elteltével az egész falura kiterjedő szűrővizsgálatot megismételjék. A felelősségteljes munkát során kialakult kapcsolatok ébrentartását kérte az emléklap is, amelyet a beszélgés résztvevői kaptak.

# Vásárhelyi termékek Moszkvában

Evek óta már vissza-visszaterően a KONZUMEX Kúkereskedelmi Vállalat bemutatott rendez Moszkvában, ahol szerepelnek a hődmézővásárhelyi Elektrofém Ipari Szövetkezet termékei is. A kiállítás megnyitására május 17-én, hétfőn kerül sor, ahol csillárokat, s különböző világítótesteket mutatnának be az Elektrofém termékeiből. A bemutató együtelt meghatározza azt is, hogy 1977-ben a vásár-

helyi ipari szövetkezet termékeiből a szovjet partner mennyit vásárol.

A szövetkezet hatvanféle világítótestet, háromféle infrazárított gyártott eddig. Profiljuk ebben az évben tovább bővül, színházi reflektorokat gyártanak. A megrendeléseket mind nem vállalták, de az idén 1 millió 900 ezer forint értékben készül a szövetkezetben a színházaknak reflektort.

# Magyar—iraki gazdasági kapcsolatok

A két ország gazdasági együttműködési állandó vegyes bizottságának alelnöke — magyar részről Udvardi Sándor külkereskedelmi miniszterhelyettes, iraki részről Musztafa Hamadun, a Legfelsőbb Mezőgazdasági Tanács tagja — Bagdadban május 7—13. között megbe-

széléseket folytatott a magyar—iraki gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok további bővítésének lehetőségeiről. A felek kölcsönösen egyetértettek abban, hogy a magyar—iraki gazdasági együttműködés és árucere-forgalom a jövőben is jelentősen fokozható.